

Tárgytematika / Course Description

Kulturális régióismeret I.

AKLB_BHTM090

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Vehrer Adél

Félév / Semester: 2020/21/1

Beszámolási forma /

Assesment: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 0/9/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék a hazai épített és szellemi kulturális örökség, a hungarikumok, értéktárak alapfogalmait, a Kárpát-medence tájegységeit, kulturális értékeit, tájékozódjanak a magyarországi és határon túli magyar örökségről. Mindezek közösség-szervezői munkában való hasznosíthatóságának elemzésére is sor kerül a félév során (pl. amatőr művészeti csoportok, népi iparművészek). A kurzus kiemelt célja, hogy a hallgatók lakóhelyéhez, szülőföldjéhez kötődő ismereteit bővítse, a közösség-szervezői munkához szükséges helyi specialitások megismerését elősegítse.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

- 1) A kulturális régióismeret alapfogalmai
- 2) Nép- és tájismeret történet
- 3) A kárpát-medence régiói, tájai és népcsoportjai
- 4) Kulturális különbségek és kapcsolatok a népi társadalomban
- 5) Táj jellemzők és a népi kultúra kapcsolata
- 6) Történeti és táji eltérések az öltözködésben
- 7) Ünnepek és hétköznapi táji eltérései
- 8) A hagyományok szerepe és eltérései a mai társadalomban
- 9) A kulturális régióismeret szerepe a közösség-szervezői munkában

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

Aláírás feltétele: Beadandó dolgozat készítése. Formai követelmény: 9-10000 karakter szóközökkel együtt, Arial betűtípus, 12 p., normál sortávolság. A dolgozat tartalmazhat interjút, szakirodalmat, Internetes anyagokat. A forrásokat fel kell tüntetni.

A dolgozatot legkésőbb az utolsó konzultáción kell leadni papír alapon vagy ugyanezen dátumig az oktató e-mail címére: vehrer.adel@sze.hu. **A fájl neve tartalmazza a hallgató és a tantárgy nevét!**

Választható népcsoportok:

- szigetköziek (mondák, szokások, halászat)
- rábaköziek (mondák és anekdoták, viselet)
- csallóköziek (hiedelemvilág, mesék, gazdálkodás)
- matyók (viselet, népi társadalom)
- palócok (hiedelemvilág, viselet, építkezés, társadalom)
- göcsejiek (település, táplálkozás, szokások)
- őrségiek (település, építkezés, táplálkozás, szokások)
- burgenlandiak (építkezés, népzene, mesék)
- sárköziek (viselet, társadalom)
- bakonyiak (pásztorkodás, betyármondák, fafaragások)
- kalotaszegiek (viselet, építkezés, gyermekfolklor)
- székelyek (építkezés, viselet, táplálkozás, viccek)
- csángók (hiedelemvilág, település, viselet, tánc)

Ajánlott szempontrendszer a dolgozathoz:

- A témaválasztás indoklása, személyes kötődés a népcsoporthoz
- A népcsoport földrajzi elhelyezkedése
- A megadott szempontrendszer szerinti résztémák bemutatása.
- A szemléltetés folyamatosan valósuljon meg fotók, videók, honlapok stb. beillesztésével.

Értékelési rendszer:

- Illeszkedés a megadott szempontrendszerhez
- Esztétikum, szerkesztés
- A dolgozat tartalma, az anyag rendszerezése
- Fontosabb résztémák kiemelése, arányok.
- A dolgozat szerkezete, fejezetekre bontása
- Források feltüntetése, irodalom
- Illusztrációk, szemléltetés

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező irodalom:

- Edelényi Adél: Népi kultúra. Néprajzi alapismeretek. 2009. Budapest. Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus-Mikszáth Kiadó Tudás-Kultúra-Társadalom Művelődési Könyvsorozat.

Ajánlott irodalom:

- Kósa László-Filep Antal: A magyar nép táji-történeti tagolódása. 1975. Budapest. Akadémiai Kiadó
- Andrásfalvy Bertalan: Néprajz történeteknek. 1990. Budapest. Tankönyvkiadó
- Magyar Néprajzi Lexikon I-V. kötetek, Bp. Akadémiai Kiadó
- Balassa Iván-Ortutay Gyula: Magyar néprajz. 1979. Budapest. Corvina Kiadó (A magyar etnográfiai csoportok, néprajzi tájak, szigetek, 27-44.o.)
- Malonyay Dezső: A magyar nép művészete (5 kötetben)
- Andrásfalvy Bertalan: Néprajzi alapismeretek. Néptáncosok Kiskönyvtára. é.n. Budapest.
- Tarján Gábor: Folklor, népművészet, népies művészet. Bevezetés a népművészeti jelenségek tanulmányozásába. 1991. Bp. Tankönyvkiadó

Népcsoportokra vonatkozó irodalom:

matyók

Sárközi Zoltán-Sándor István (szerk.): Mezőkövesd város monográfiája. 1973. Mezőkövesd

Herkely Károly: A mezőkövesdi matyó nép élete. 1939. Budapest

Györffy István: Matyó népviselet. 1956. Budapest

Várallyai Gyula: Matyó vasárnapok. h.n., é.n.

kunok

Tálas István: Kiskunság. 1977. Budapest

Bellon Tibor: Nagy-kunság. 1979. Budapest

Nagy Czirok László: Pásztorélet a Kiskunságon. 1959. Budapest

Györffy István: Alföldi népviselet. 1983. Budapest

Szolnok megye népművészete. 1987. Budapest

jászok

Szabó László: Jászság. 1982 . Budapest

Fodor Ferenc: A Jászság életrajza. 1942. Budapest

Szolnok megye népművészete. 1987. Budapest

Szigetköz

Timaffy László: Szigetköz. 1980. Budapest

Völgyi József: Szigetköz. 1937. Győr

Barsi Ernő: Daloló Szigetköz. 1995. Győrzámoly

Timaffy László: Táltosok, tudósok, boszorkányok. Kisalföldi népmondák. 1992. Győr

Rábaköz és Hanság

Timaffy László: Rábaköz és a Hanság. 1991. Győr

Balázs Livia: Rábaközi paraszt dekameron 1991. Csorna

Rábaközi himzőkönyv mintalapgyűjteménye. h.n., é.n.

Hajdúság

Balogh István: Hajdúság. 1969. Budapest

Balogh István: A címisek világa. 1973. Budapest

Császár Edit: A hajdúság kialakulása és fejlődése. 1932. Debrecen

Szabó István: A hajdúság kialakulása. 1956. Debrecen

Rácz István: A hajdúk a XVII. században. 1969. Debrecen

Béres András-Módy György: A Hajdúság történetének és néprajzának irodalma. 1956. Debrecen

V. Szathmáry Ibolya-Varga Gyula: Szóttesek Hajdú-Bihar megyében. h.n., é.n.

Rácz István: Parasztok, hajdúk, címisek. 2002. Debrecen

Nyírség

Erdész Sándor: Nyírség. 1974. Budapest

Luby Margit: Népmondák Szabolcs-Szarmárból. Folklor és Etnográfia 21. 1985. Debrecen

palócok

Manga János: Palócföld. 1979. Budapest

Palócok I-IV. 1989. Eger

Tomori Viola: Hollókő. Egy palóc falu lélekrajza. 1992. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. V. kötet. 1922. Budapest

Morvay Judit: Asszonyok a nagycsaládban

Tolnai Sárköz

Katona Imre: Sárköz. 1962. Budapest

Andrásfalvy Bertalan: A Sárköz népművészete. 1967. Budapest

Mády Zoltán (szerk.): Tanulmányok egy sárközi falu társadalmáról. 1942. Bp.

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete IV. kötet 1912. Budapest

Andrásfalvy Bertalan-Németh Pálné: Sárközi hímzések régen és ma. 1983. Bp.

Göcsej és Hetés

Bíró Friderika: Göcsej. 1988. Budapest

Gönczi Ferenc: Göcsej s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének összevontabb ismertetése. 1914. Kaposvár

Szentmihályi Imre: A göcseji nép eredethagyománya. 1958. Budapest

Tóth János: Göcsej népi építésze. 1965. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. IV. kötet. 1912. Budapest

Őrség és Kemenesalja

Dömötör Sándor: Az Őrség. 1960. Budapest

Kardos László: Az Őrség népi táplálkozása. 1943. Budapest

Tóth János: Az Őrség népi építésze. 1971. Budapest

Bíró Friderika: Az Őrség ház- és lakáskultúrája. 1975. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. IV. kötet. 1912. Budapest

Vas megye népművészete (tanulmánygyűjtemény)

Bakonyalja – Balaton-felvidék – Balatonmellék

Vajkai Aurél: Szentgál. Egy bakonyi falu néprajza. 1959. Budapest

Vajkai Aurél: Bakony. 1959. Budapest

Jankó János: A Balaton melléki lakosság néprajza. 1902. Budapest

Vajkai Aurél: Balatonmellék. 1964. Budapest

Nyék Sándor: Balatoni népdalok. 1982. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. III. kötet. 1911. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. IV. kötet. 1912. Budapest

Háromváros (Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd)

Novák László: A három város. 1986. Budapest

Novák László: Mezővárosi népművészet. 1982. Nagykőrös

Kalocsa

Pécsiné Ács Sarolta: Kalocsa népművészete

Lengyel Györgyi: Király Ilus (és a kalocsai népművészet mesterei)

Kardos Katalin: Kalocsai géphímzés

Bárth János: Korai kalocsai hímzések

Kalocsai kertek alatt. 180 magyar népdal

Lengyel Györgyi: Kalocsai virágok

Tokaj-Hegyalja

Csorba Csaba: Várak a Hegyalján. 1980.

Dobos Ilona: Tarcal története a szóhagyományban. 1971. Budapest

Dobos Ilona: Bodrogkeresztúri mesék és mondák. 1988. Budapest

Kalotaszeg

Csete Balázs: Kalotaszegi fáfaragások. 1990. Budapest

Várady Péter Pál: Erdély magyar templomai. 1991. Budapest

Vasas Samu: Népi jelvilág Kalotaszegen. 1994. Budapest

Vasas Samu: A kalotaszegi gyermek. 1993. Budapest

Nagy Olga: A Nap húga meg a pakulár. 1973. Kolozsvár

Vasas Samu: Népi gyógyászat. 1985. Bukarest

Faragó József: Kalotaszegi magyar népviselet. 1977. Bukarest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete 1999. Budapest

Ormánság

ifj. Kodolányi János: Ormánság. 1960. Budapest

Kiss Géza: Ormányság. 1937. Budapest

Kiss Z. Géza: Ormánysági változások. 1991. Budapest

Zentai János: Az Ormánság nyugati határa és belső tagolódása. JPM évkönyve 1971. Pécs

Zentai János: Adatok az Ormánság néprajzi határának megállapításához. JPM évkönyve 1966. Pécs

Csallóköz

Varga Imre: Szülőföldem, Csallóköz. 1989. Budapest

Koncsol László: Kacsa, Kacsa boszorkány vagy! 1992. Pozsony

Ipolyi Arnold: Csallóközi uti-képek. 1993. Pozsony

Marczell Béla: A Csallóköz hiedelemvilága

Ág Tibor: Az Aranykert muzsikája. 1999. Pozsony

Szomjas-Schiffert György: Hajnal vagyon, szép piros... 1999. Pozsony

Fehérváry Magda (szerk.): Gúta hagyományos gazdálkodása

Liszka József: A szlovákiai magyarság néprajza. 2002. Budapest

Székelyföld

Bíró A. Zoltán: Hétköznapi humorvilág. 1997. Csíkszereda

Orbán Balázs: Orbán Balázs összes fényképe a Székelyföldről. 1993. Budapest

Gagy József: Jelek égen és földön. 1998. Csíkszereda

Orbán Balázs: A Székelyföld. 1982. Budapest

Hankó Vilmos: Székelyföld. 1993. Budapest

Gazda Klára: A székely népviselet. 1998. Budapest

Kriza János: Székely népmesék. 1998. Budapest

Benedek Elek: Székelyföldi mondák és mesék. 1999. Budapest

Székely László: Csíki áhítat. 1997. Budapest

Gaali Zoltán: A székely ősvárak története, mondája és ... 1993. Budapest

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. 1999. Budapest

Barta Gábor: Erdély. 1989. Budapest

csángók

Tamás Menyhért: Cserefának füstje. 1991.

Antal Imre: Gyimesi krónika. 1992.

Horváth Dezső: Mivé lettél csángómagyar? 1999.

Kós Károly: Tájak, falvak, hagyományok. 1976.

Salamon Anikó: Gyimesi csángó mondák, ráolvasások, imák. 1987.

Kóka Rozália: Egy asszon két vétkecskéje. 1989.

Burgenland

Barsi Ernő: Daloló Őrvidék

Barsi Ernő: Az alsóőri Lisztné Ferber Mária és dalkincse

Imre Samu: Felsőőri tájszólás

Juhász László: Burgenland

Verhóczy István (szerk.): Magyar tájak ételei

Kardos László: Az Őrség népi táplálkozása. 1943. Budapest

Tóth János: Az Őrség népi építésze. 1971. Budapest

Dr. Vehrer Adél

egyetemi docens